

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

www.khanty-yasang.ru

ПЯТНИЦА
19 декабря 2014 года
№ 24 (3420)

Основана 1 ноября 1957 года

Вўды тайтыхэ Алексей Тарлин имел пида Ёмвоша тынесты
вандгупсы Касум мўв эвэлт юхтыйдсаңан

Тәм номерән лўңтаты

3

Финно-угорской
ясңат арталдыты
питдыт

6

Ёмвош
округев
84 ол постас

7

Югра мўвев
XIX-мит тасңаң
вандгупсы мәнәс

10-11

«Югра
лдыдуптаты»
тәхи 25 ола йис

13

Шуши мир
ясңат олаңан
путартсат

Шәкашты нявремәт хоттелд ёхн вўдыйт

Ёмвошн Н. Комарова округ правительствы ёх пида нумса юхәтсәт Нефтеюганск вошн 2015-мит ол сухант-тыйн «Светозар» немпи шәкашты нявремәт тайты хотләп тәхәрт. 2014-мит одн округевн щимәш хотәт эвәлт 40 процента пушхәт хоттелд ёхн юхи вўсыйт.

Тәмхәтл округ луваттйин тәмәш хотәтн 57 процента арат няврем вәд. Нефтеюганск вош «Светозар» тәхийн интәм 38 пушәх вәд, 19 хуят 2015-мит одн нивдхәс тәдә йилдәт. Хәшум пушхәт хотәтн ёхн вўдыйт, муй па па әңкиды-ашиды няврем тайты хотә тәдыйт.

Округ кәшә не лупәс, хуты округевн аршәк няврем хоттелд ёхн вўты питсыйт, шәкашты хотәтн шимд пушәх хәшд. Щит шеңк мосты вер. Шәкашты нявремәт хотәтн рәпитум ёха нәт-ты мослпәтәхийн рәпата вәйтты, ләдн дыв рәпата такды ал хәшсәт.

Социальной развития департамент кәшә не Мария Краско нәхмәс, нявремәт хоттелд ёх хуца павәтты, щит дыв пәтәдә мет вудәң вера вәд. Айлат пушхәт мултыкем иса хоттелд ёхн вўсыйт. Интәм вәншәк нявремәт пәтәсемья кәншләт. 2015-мит ол вўш эвәлт тәм хотәт па щира «центры для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей» тәхета лўңтәсты питләт.

**Хәнты ясәңа тулмаштәс
Надежда ВАХ**

Москва вошн Югра губернатор Н. Комарова па МГУ кәшә В. Садовни-чий Ёмвош округ правительства па МГУ вәтшә рәпитты оләңән хәншум непеки ёшпос пунсәңән. Щи вер тумпи щәта хәншман, хутысаты «Бажен-новской» тәхийн питы вуй холумтты питды. В. Садовнический ясәң ширн, университетн нумсәң-келәң хуятәт щит пида рәпитты питләт.

Непекәң ёх округа вохдыйт

Югра па МГУ айлат ёх вәндтәты вер вудәң тәй дәт. Учёныйт ушәң әшкольникәт па студентәт пида рәпитты ләңхаләт. Университет кәшә олимпиада вертыя нәтты ясәң мәс, югорской эвет па пухәт МГУ тәхия вәндтйидты вўты.

Ияха рәпитты оләңән путәртмәдн, Н. Комарова информационной щирәт оләңән путәртәс. Щитләшәттыя Югра правительства мўвтел ИТ-мирхот верты ищи нәтл.

– *Щәта мўн арсыр вер ләшәтлүв. Щит унтасн сорашәк информационной мира йилүв пәлеккар хотәтн, вәндтәты верн, культурайн, социальной тәхетн рәпитлүв, БРИКС*

па ШОС мирхот верлүв. Щит рўвн хәннехәята вәтшә рәпитты кәна йис па арсыр ут уша павәтты. Щи верәт Российской Федерации интум па елды мосты питләт, – нәмәсд кәшә не.

2015-митодн округевн ИТ-мирхот питл, БРИКС па ШОС тәхәңәна лўнум ёх ищи юхәтләт, щәта мирхот кәшә Россия ёх питләт. МГУ рәпатнекәт щи ут ләшәттыя нәтты кашашсәт, щи вер пәты Югра губернатор Москва вош государственной университет кәшә пәмәшпа лупәс. Н. Комарова ясәң ширн, округев питы вуй вўты па тәм йис щирәт тухәлпи Увәс мирәт вәдты мўва вәд

– щит хәнтәт, вухаләт, юрнәт. Вудәң вера вәд Увәс мирәт рәт ясәңәт ән вәтшәты. Щи нумәсн Югра ёх нивд мўв пида финно-угорской ясәңәт межрегиональной совет пўншы.

В. Садовнический пилдәхәлд пида губернатор ясәңа кашашсәт па лупсәт, хуты щи верн ияха рәпитты ләңхаләт. Лўв кәшә неңа пәмәшпа лупәс, вантә нефтяной мўвкәшә не образование, наука, культура нәтл.

– *Ма нәмәсдум, вәтшә рәпитты вервученой ёха, Югра па Россия мирәта унтас тәд, – нәмәсд университет кәшә хә.*

**Хәнты ясәңа тулмаштәс
Реональда ОЛЬЗИНА**

Округ дума мирхот

Ван хәтлуп тыләш 1-митн Ёмвошн 40-мит округ дума мирхот вәс. Депутатәт хәскем мултас вер нух вантсәт па вўсәт, итәх мосты поступсәт йилпатсәт.

Мет оләңән округ емәңхәтл вўраңән яма рәпитты хәннехуятәт мойлупсәтн па ишәкты непекаңн мойләсыйт.

Округ вух лўңәтты тәхи кәшә не Вера Дюдина 9 тыләш мәрбюджет вухәт тәруптәты оләңән ясәң тәс. Щәлдәт Россия жилищной кодекс йилпатты пәта поступсы вўсәт. Щи непеки ширн интәм хәннехуятәт, хуятәт йилуп хот ар йитәң хотн ләтләт, вет ол мәр капитальной ремонт пәта вух сухуптәты ән питләт.

Йилуп олн оләң кварталн депутатәт дывел пирюм мирнәтупсы вохты непекаң ләшәтты пәта 60 мултас миллион шойт вух мәнл. Армир вухнәтупсы вәхсәт. Щәлдәт нявремәт тайты па вәндтәты, әрашты, мир лекшитты

тәхет йилпатты па мосты шўңкәт ләтты пәта ищи вух мәләт.

Тәм мирхотн округ кәшә не **Наталья Комарова** депутат ёха ясәң тәс. Лўв лупәс:

– *Тәм одн округ дума 20 ола йис. Щи мәр округ депутатәт мирев вәлупсы ямәдты пәта арсыр ямпоступсәт вўсәт.*

2014-мит одн нын 114 арат мосты поступсы нух вантсәты па вўсты. Щит социальной, экономической па па верәт әхтйин. Правительство па дума ияха катдасман рәпитмев пәта ар мосты поступсы вўты щир тайсүв.

Елды мўң Россия президент ясәңәт ширн елды рәпитты питлүв. Йилуп әшколайт па ай пушхәт яңхты хотәт омәсты, лўв сәттәдә верәт тәты ёха

нәтты, ар йитуп хотәт йилпатты, шуши мирәт пәта нәтупсы верты па па арсыр социальной верәт ләшәтты мосл.

Иса верәт яма ләшәтты пәта правительства, дума па местной самоуправления тәхет ёх ияха нәтасман па катдасман ат рәпитсәт.

Тәм яма па тўңширәңа верум рәпатайн пәта вән пәмәшпа нына-на лупдум. Округев емәңхәтл пида вўшә ясәң нынана путәртлүм. Йилуп одн округев 85 ола йил па Вудәң Победа 70 емәңхәтл постәты питлүв. Тәм кәт вудәң вернән мирев әрн па унтасн тывсәт, щит пәта дыведа вән пәмәшпа лупты мосл. Мўңе вә елды щиты рәпитты мосл, ләдн Югра мўвн вәдты кашәң хуят хәдты па мосты пур-райн лўведа нәтты.

**Надежда
ИЛЬИНА**

Шуши мир вәлупсы вантман тайды

Там ванан Уральской Федеральной округ кәшә хә Игорь Холманских Ёмвоша юхтылдәс. Лүв тата шуши мир вәлупсы, культура верәт тәты олаңан мирхот верәнтәс.

Мирхотн нух вантсы муй ширн округевн кимит яң од мәр увәс мир верәттәдйит. И. Холманских лупәс, хуты 2014-мит одн ООН Генеральной ассамблея шуши мирәт пәта пүншум кимит яң од сухнәс. Россия мұвн па Уральской федеральной округн ши вұраңан увәс мирәт пәта

ар ям вер ләшәтсы.

Яң од мәр Югра мұвн шуши мирәт вәлупсы ямадты пәта 56 нормативной актвұсы. Кәшә әхн тәм рәпата тўншираңа верды. 2011-мит одн «Концепция устойчивого развития...» поступсы вұсы па ши непек хұват рәпата тәды. 2014-2020-мит ола́та вұом социаль-

но-экономической развитие программа ширн ар мосты вер ләшәтды. Кимит вудаң вер – хән шуши әх тәм рәпата верты вұянтләт. Лыв 26 государственной па оса тәхета лўнман вәлдәт.

Округ кәшә не Наталья Комарова лупәс, 2015-мит од Югра мұвн, шит шуши мир вәлупсы, культура давалты па нәтты, йис верәт нух алумты ода альсы. Ши тумпи па одн округев 85 ода йил.

Н. Комарова округев

пафинно-угорской мұвәт әх пидә ияха рәпитты па Межрегиональной совет ләшәтты олаңан путәртәс.

– Россия луватыйн финно-угорской ясәтн мир нивл тәхийн путәртләт. Ләдн ши вер әхтыйн мулды аршәк верты пәта, мұңева ину-масн па ияха катләсман рәпитты мосл, – лупәс кәшә не.

Ши юпийн Совет пурайн Югра, Ямал округнән, Свердловской, Тюменской областьнән эвәлт юхтум кәшә әх путәрт тәсәт.

Финно-угорской ясәт арталдаты питлйит

Округ кәшә не Н. Комарова Нуви сәңхум района Касум кәрта яңхәс. Шәта лүв шуши мир хуятәт пидә вәйтантадәс. Вәйтантупсийн вәсәт общинайт, крестьянско-фермерской тәхет әх, шукшәты хуятәт, оса тәхетн кәпәртты мир, учителят, депутатәт.

Кәшә неңев ясәң тәс, хуты ван хәтлуп тыдәшн шуши мир вәлупсы нух алумты пәта мосты поступсәт вұсыит. 2015-мит од Югра мұвн шуши мир культура, йис верәт, вәлпәсдәты ширәт давалдман тайты па елды тәты ода немәтсы. Тәм тыдәш 26-мит хәтлән организационной комитет тәхи ләшәтды, мәта әх мосты верәт нух хәншләт. Лүв лупәс, хуты шуши хуятәта иши шив хәншаньшты мосл. Ләдн, тәп ши верәт ат версыйт, мәта утәт шуши вәлупсы, культура, ясәң, вәлпәсдәты верәт нух алумты питләт.

Этнографической тәхи кәшә не Е. Федотова лупәс, ши оргкомитет тәхия этнографәт па искусствоведәт хәншты мосл, лыв шуши мир вәлупсы па йис верәт олаңан ар ям мосты ут вәлдәт.

Ияха әкмум әх нумса юхәтсәт увәс мирәт культура тәхет и непека хәншты вер елды тәты. Мослупты, тәм вер 2014-мит одн ай кер тыдәшн верты однитсы. Мет

олаңан Касум мұв «пүпи як хот» шив хәншсы. Муй ширн шит верәнтды, муйсәр арәт ши пурайн аридыит па якәт якдыит, шитәт иса нух хәншсыйт. Н. Комарова путәртәс, мосл немасыя лекцияйт верты, ши әхтыйн рәпитты хәннехуятәт вәндтәты пәта.

Ши мирхотн кимит вудаң вер, шит рәт ясәң елды тәты олаңан путәртсәт.

Совета луңты әха, финно-угорской ясәт давалдман тайты пәта, ши мәш концепция ләшәтты мосл па елды шит государственной шира верты.

Тәмхәтл ай шуши мирәт ясәңт Интернет хуши ән вәйтлән. Айлат әх рәт ясәңнән хәншты муй па путәртты шир ән тайләт. Тәм йисн шуши хәннехуятәт эвәлт рәт ясәң тәп 35 процента хуят вәйтләт. Шит пәта рәт ясәңа вәндтәты вер иса па ширн ләшәтты мосл. Шуши мирәт пәта арсыр вәйтантупсәт, семинарәт, мастер-классәт верты мосл. Ләдн аршәк айлат әх ши вера ат катләссәт.

Пресс-служба тәхитхур

– Учителят вәлдәт, Ас-угорской институтн ашколакиникайтхәншты пәта немасыя тәхи вәд, ләдн йилуп учебникәт верты, – лупәс Касум ашколайн январемәт рәт ясәңа вәндтәты не Софья Каксина. Лүв ишиты ясәң тәс, ләдн Интернет хуши немасыя тәхи верты, хута шуши мир арәт, моньшәт, стихәт рәт ясәңнән хәншман вәдты питләт. Хута кашәң хуята шитәт шивалдаты па лўнәтты шир тайты питл. Ши тумпи «Культурное наследие» немпи сайт верты нумәс вәд. Губернатор не лупәс, тәм вернән ияха кәрәтты мосл па ләдн шит айлат муй па вәндәт, пәлды муй па семды хуятәта ванты шир ат вәс.

Округ ашколайт хуши тәмхәтл рәт ясәңт вәндтәләт яртъяң са-

дикн – 246 ай пушәх, 26 ашколайн – 1736 январем. 22 вәндтәты тәхийн войхұд вәлпәсдәты, муй па вұләт, хот войт тайты верәт тәдыит. Нивл ашколайн немасыя шит пәта тәхет ләшәтман вәлдәт. Кашәң од январемәт рәт ясәң олимпиада верн кәсдәт. Мәнум одн 228 кәсты хуят эвәлт, 25 хуят нух питсәт.

Тәм ванән Россия президент полномочный хә хә И. Холманских тыв юхтыйлмәдн путәртәс, хуты мұвевн шуши мирәт вәлупсы па культура верәт ямадты пәта ар ям ут верды, арсыр мосты поступсәт вұйман вәлдәт. Югра мұвн 2009-2013-мит ола́т мәр увәс мир 2,5 хуята аршәка йис па интәм тата 32 шурәс 860 шуши хәннехә вәд.

Пресс-служба айкелдән Хәнты ясәңа тулмаштәс Надежда ВАХ

Па хуят нявремат енемалдэт

Ас потты тыдэщн кат хатл мэр «II региональный форум приемных семей Ханты-Мансийского автономного округа-Югры «Теперь мы вместе» немуп мирхот вэс. Тэняд щимаш вэйтантапсыя 48 хуят хэт район па вош эвэлт юхтылдсэт, тэм пүш 120 аңки-ащи хэс кат тахи эвэлт вэсэт. Немасыя Москва па Челябинск эвэлт катнэн юхтылдсән, хантэт эвэлт Виктория Сызарова (Игрим) па Светлана Кириенко (Елескина) Ёмвош эвэлт вэсән.

Мослупты, щимирхот лэщатты паты «Замещающая семья» немуп тахи ёх (Нижевартоск) грант вух холумтсэт. Дыведа щимирхоттупсы верты социальной развитие департаментэн рэпитты хуятат нётсэт. Олан хатлн мирхотан ёх елпийн «Радуга» немуп хотн вэлты эвет па пухат арисат-яксат. Етнэн дыв Ёмвош губернатор Наталья Комарова пида вэйтантапсидсэт па путремасэт, ёхат искусствайт хотн вондтылдты ай ёх дыведа каш хэр версэт.

2010-мит од вүш эвэлт аңкиды-ащиды вэлты нявремат нух ханшлдыйт. Щалта муйсар хотан ёхн вэлты вүдыйт, иши щив ханшды. Щи хотн рэпитты не **Лидия Шкирта** ай павтас, тэм одн ай тахет потты тыдэщн округевн 7627 арат шөкащты па аңкиды-ащиды хашум эви па пух вэс. Дыв эвэлтэда хэлум шурас мултас няврем опекун хуятат хуши вэлдэт. Кат мултас шурас няврем рэт

юкана ханшаньщман семьятн вэлдэт. Округев хуватыйн 763 приемной семья вэд. Мет ар няврем йилуп семьятн Урай, Сөрханл, Кондинской район па Нижевартоск хуши вэлдэт.

Тэм йисн аршак хуят шөкащты нявремат хата вүты питсат, щит паты щата 55-кем процент ай ёх шимла йис. Ин катсоткем эви-пух хашас, 2011-мит одн вэтсот мултас хуят щата вэс. Па мүватн ин вэнты мултатат шурас няврем щимаш хотатн вэлдэт. Юхи хашум олатн па мүват эвэлт шөкащты нявремат тэты питсыйт, тэм пүш 265 ай ёх тыв вэлты юхтас.

Россия мүн 2,5 процент хотан ёх ар няврем тайдэт, Ёмвош округн 30-кем процент арат щимаш семья вэд. Мет ар пушэх Радужнойн, Нижевартоскэн, Нижевартоской районан па Лангепасэн вэлты мир тайдэт. Хэт хотан ёх нивд па щит кинь-

щи ар няврем енемалдэт, щит Нижевартоскэн, Радужнойн па Сөрханл вошн. Мосл лупты, эвет-пухат вүюм ёх күтн арал пелак 30-50-кем тал дуват ханнехейт.

2012-мит одн Нижевартоскайн «Замещающая семья» немуп тахи пүншы. Щата рэпитты не **Анна Лутченко** лупас, интум щимаш хот Сүматвош районан верды, Югорск хуши хотан ёх ассоциация пүншсат. Шив лунум семьяйт нелам күтэлн вэйтантапсидсэт па путартлэт, муй вүрн вүюм эвет-пухат енемалдэт. Щалта психологат вохантлэт, мирхотат, ента пасанат па каш хэрат верлэт. Илатн приемной семьяйт Москвая па Башкирия мүва мирхота янхсат.

– *Тэм мирхотн хотан ёх па опека хуши рэпитты мир ияха актэсат. Ма ланхалум, лелн тэм юпийн мүн иса дэхсән аат йисүв па яма нявремат ат енемалсүв, – лупас А. Лутченко.*

Елена Быстрова (Югорск) вошан кэща хотн рэпитл. Дүв яснэл щирн, опека верум ёх кашан тыдэщн нявремат енемалты паты вухн сухуптэдыйт. Тэм йисн па мүй неңат юхатты питсат. Дыв иши тата нух нётты вухн мадыйт. Щит паты интум нумас вэд щимирхот мийлаты тэп щимирхот

ёха, хуятат Увас мүйн ар од вэлдэт. **Наталья Дувакина** (няврем вүюм не Югорск эвэлт) лупас, дыв вошелн эвет-пухат вүтийн хотан ёх нявремат енемалты вондтадыйт. Дүв нэмасл, хути щимирхоттупсытухадпинелам дывед арсыр верата вондтаты мосл.

Любовь Морозова Москва эвэлт икел пида ян од детдомат эвэлт нявремат вүлнэн. Дүв лупас, дывед енемалты шеңк даварт. Вантэ, сыры щимирхоттупсы вүна янышты ёх семьяйн, наркоманат па йн рэпитты хуятат хотан енемалты. Итэхат – мэшәнэт. Щит паты шеңк ар няврем вүти ан мосл. Дүв нумсалн, ёр юхатл тэп вет-хэт няврем енемалтыя.

Приемной семьяйт вухн сухуптэдыйт, щимирхоттупсы дыв нявремат рэт тайты хуятат иштиты нух ан вантэдыйт. Дүв щирелн, юврая енемалтмел паты щимирхоттупсы аат мадылд.

Етн дыв Ёмвош кэща не Н. Комарова пида шай янышсат па дүведа путартсат, муй щирн пушэхдал енемалдэт. И не лупас, хути пухлал па эвилал Красной площади немуп хэрн парад вантты шеңк ланхалат. Мүвев кэща не лупас, хути нэмасл, муй щирн нётты, лелн па пүш дыв щив ат янхсат.

– *Кэща хотатн рэпитты ёх па нын ар вер версатн, лелн округевн нявремат ат тайсат. Юхи хашум вет одн кат пүша приемной семья ара йис, ар хуят рэпата унтасн щиты яма тывас. Ма нэмаслум, интум Интернет хуват вэлупсылан олан ханшты иши щир тайдэтн. Твиттер па Фейсбук хути губернатор ханшты тахи тайлум. Ланхалтан ки, нын патана щата ханшты тахи пүншлүв. Ланкар ёхдам лелн щата нын путарлан ат дүнэтсат па мосты пурайн нынана ат нётсат, – лупас Наталья Владимировна.*

Реональда ОЛЬЗИНА

Н. Комарова нявремат енемалты ёх пида путартал

«Югра мўв хоттел ёх» мирхот

Ван хәтлуп тылдың нивәдмит хәтәдн Югорск вошн «Прометей» немуп рўтыщаты хотн «Югра мўв хоттел ёх» мирхот округев кәщайтн версы.

Тәм оларсыр «Ям верәт ода» постумән вәс. Щит пәта Югра хәннехәйт хәдүмсоткем сыр-сыр поступсы ләщәтсәт, мәта утәт пида ветхушьяң шурәс хуятәт рәпитсәт. Кәтсәт нялъяң хәннехә волонтерәт ширн Сочи воша яңхсәт, хута Олимпийской па Паралимпийской мўвтел мирәт кәсупсәт мәнсәт. Ши вер тумпийн, округевнхоттел

ёх вәдүпсы ширәт ямәлты пәта арсыр мосты верәт нух алўмсыит.

Мирхотн әктәшум хәннехуятәт едпийн Югра мўв кәща не **Наталья Комарова** тәмиты лупәс:

– Тәм мәнум одн мўн арсыр ям вер версўв. Нын шеңк яма рәпитсәты. Тәп едды, ма ширемн, ищиты ар вер верты мосл. Нын тәса па вәщката ләщәтты рәпатайн унтасн округевн вәдты мир вәдүпсы еша хурасәңшәка па ташәңшәка йис.

Мирхота әктәшум ёх худыева округев кәща не ясәт пида кашащсәт па шимәщ айкеләт тәсәт, муй ширн едды вәдты-холты хурасн мўн айдат ёхлўв ямсыева вәндтәты, ләдн дыв наркотикәта, вўная па пасыр вевтам верәта ад вўянтсәт, тўңширәңа вәндтәйлсәт па арсыр мосты верәт ләщәтсәт. Тәп щит пәта шеңк ар ёр па нумәс снўмты айдат хуятәта мәты мосл.

Мирхота әктәшум ёх худыева округев кәща не ясәт пида кашащсәт па шимәщ айкеләт тәсәт, муй ширн едды вәдты-холты хурасн мўн айдат ёхлўв ямсыева вәндтәты, ләдн дыв наркотикәта, вўная па пасыр вевтам верәта ад вўянтсәт, тўңширәңа вәндтәйлсәт па арсыр мосты верәт ләщәтсәт. Тәп щит пәта шеңк ар ёр па нумәс снўмты айдат хуятәта мәты мосл.

**Владимир
ЕНОВ**

Хәнтәт оләңән кина верды

Округ депутат, увәс мир Ассамблея кәща хә Еремей Айпин хәнтәт оләңән кина вўты пәта вух мәд. Ши кина Санкт-Петербург вош эвәдт «Этнос» немпи группа верты питл.

Кина верты ёх Нина Серебрякова кәща неңел пида Нижневартовской района кина вўты юхәтсәт. Тәм ийла верты кинайн хәнтәт вәдүпсы, культура па йис верәт оләңән путәрмәнтпитл.

«Этнос» немпи киностудия 1989-мит одн тывәс. Оләңән дыв Ленинградской областан вәдты шуши мирәт - ижорәт, вепсәт, ингерманландской финнәт,

тихвинской кареләт, вожанәт оләңән кинайт вўсәт. Щәлдта па финно-угорской мирәт – кареләт, коми, сету, саамәт оләңән кинайт верты питсәт.

Ши верум кинайт пәта дыв ар пўш арсыр тынәң мойдупсәтн па ишәк непекаәтн мойдылсыйт.

**Хәнты ясаңа
тулмаштәс
Надежда ИЛЬИНА**

Округев емәңхәтл вўраңән арсыр вошәтн па кәртәтн сыр-сыр етнхотәт, вәйтәнтупсәт па вәндтупсәт мәнсәт. Нявремәт пәта ищи арсыр әмәщ утәт верәнтсыйт.

Нявремәт пәта әмщәт

Нефтеюганск вошн ай нявремәт пәта «Филиппок» немпи киникайт лўңәтты тәхийн рәпитты не Е. Булышко вәйтәнтупсы ләщәтәс. Лўв ай пушхәта мўң мўвев оләңән, шуши мирәт вәдүпсы, культура оләңән путәртәс. Нижневартовск вошн лўв сәттәла тайты садикән нявремәта вәнт войт оләңән уша версәт. Сәрханл вошн «Гулливер» немпи садикән пушхәт хәнты акань верты вәндтәсыйт. Советской вошн «ЛяМи-нор» студия тәхийн айдат ёха санквылтап вухалъ

Мирхот сухәнты кемн Югра мўв кәща не Н. Комарова ям верәта постум од пурайн вәщката рәпитум нивл хәннехуятәта ишәкты непекаәт мойдәс. Щит шимәщ ёх: Нижневартовск вош «Айдат ёх тәхи» кәща хә Ренат Губайдуллин, Ёмвош округев «Хәнты ясаң» газетайн рәпитты па хәнты поэт-сказитель хә Владимир Енов, Нижневартовск вош психоневрологической пәдъница хот социальной верәт ләщәтты не Вера Шапко, Сәрханл вош государственной университетн вәндтәйлды айдат ёх тәхи кәща не Кристина Яворская, Сәрханл вош «Доброволец Сургута» тәхи кәща не Нина Чернавина, Ёмвошн Югорской университетн вәдты айдат ёх тәхи кәща не Регина Гелимова, Нефтеюганск вош айдат ёх тәхи кәща не Ольга Солдатова па Югорск вошн вәдты айдат ёх тәхи кәща не Наталья Трофимова. Щиты «Югра мўв хоттел ёх» мирхот тәм кўтн Югорск вошн мәнәс.

мир нарәсты юх оләңән путәртсы. Нягань вошн пушхәт ищи рәт мўвев оләңән ар ям ут уша павәтсәт. Дыв йис путәр хәдәнтсәт, шуши мир юнтәтн юнтсәт, Анна Конькова хәншум «Сказки бабушки Аннә» киникайн моньщ лўңәтсәт.

Ёмвошн В.А. Игошев музей-хотн ай нявремәт пәта урок верәнтсы. Пушхәт округев оләңән путәр хәдәнтсәт па щәлдта арсыр хурасн верум пряникәт олдәтн хурамәна нух хәнсәт.

**Хәнты ясаңа тулмаштәс
Надежда ВАХ**

Йис верӑт ванлтупсы

Тата мосванан ван хятлуп тыдащ кимит хатадн Югра мўв киникайт лўнэтты хотн «Округев йис верат архив непекат хўватн» вандтупсы маняс. Щимаш вудан вер Культура од суханты пата Югра мўвев архив па киникайт лўнэтты хот хуши рэпитты ханнехуятат немасыя версат. Дыв даңхасат вандтаты там кўтн округевн вэдты арыср мирата, муй щирн катра, Советской дащ пурайн, тата хуятат вэсат па культураел, дыв вэдты-холты щирдал па рэт ясандад елды тэсат.

Тәм вандтупсыя
 äктäшум хәннехуятät
 едпийн Ёмвош округев
 Культура департамент
 көшä не **Надежда Каз-
 начеева**тәмäшайкелдтөс:
 – *Ешäк ёх! Ин арсыр*

Культура верята постум
2014-МИТОДЭВЩИ СУХНАС.

Тăмхăтл округ
лукатн вăдты ай кăртăтн
па вĕн вошăтн куль-
тура хуши рăпитты ёх
пăтăрлăт, муйсăр сыр-

сыр мосты әмәш верәт
Культура оң маһум маһ
дыв версәт.

Там «Окружев йис верат
архив непекат хуватн»
вандтупсыһын
веритдаты уша паватты,
мулширн Югра мув хуши
1930-мит од вуш эвдт па
интам кутванты сыр-сыр
культура верат тайсийт
па елды таты питдыйт.

Тата ияха а́кәтмән, Советской лаш о́ләтн верум
хурәт па хәншум непека́т
вөддәт. Шитәт хұватн
рәхдушаверты, муйширн
Вургы юрн хотәт, Лев па
Кәсум юхәннән хуши
вәлүм агиткульбазайт

муй агитбригадайт, округ йис пурмасәт әкәтты
муй киника дүңәтты
хотәт ши йис пурайн ар-
сыр культура верәт тәса
ләшәтсәт.

Мет давѣртѣңа, ма
ширеҥн, хѣнтѣт па вухалѣт
вѣлупсы ширѣт маҥсѣт.
Шит пѣта ши пурѣйн
Советской дащ кѣщайт
сыр-сыр йилуп законѣт
версѣт, дѣдн шуши мирѣт
вѣлупсы кеншѣка ат йис.

**Владимир
НОСКИН**

Окрутев 84 од постӑс

Ван хәтлуп тыдәш яңмит хәтәдн мұң тынәң Югра мұвев нивәдъяң няд од сема питум хәтл вұш эвәлт постәс. Тәм вән емәңхәтл пәты Ёмвош округев губернатор ими Наталья Комарова увәс мұвн вәдты мет апрәң, рәпата педа сәмәң па шуши мир вәдупсы нух адумты ветъяң мудтас хуята Российской Федерация па Югра мұв правительства эвәлт вуәдн мевд посәт па ишәк нәпекәт мойләс.

Россия мұв президент
эвәлт ОАО «Сургутнефте-
газ» мұв идпи питы вуй
вұты тәхи кәщә дәнқәр
хә **Сергей Савин** мевд пос
ёша павтәс. «За заслуги
перед Отечеством» нәмпи
оләнмит степень мевд
посн ищи тәхийн рәпитты
ики **Сергей Постников**
катдуптәсы. Кимит сте-
пень «За заслуги перед
Отечеством» мевд посәтн
Югра мұв «Центр адап-
тивного спорта» тәхи
ёрашты вера вәнлтәты
ики **Александр Зыков**,
«Сургутнефтегаз» тәхийн
рәпитты хуятңан **Виктор**
Лукиных па **Дмитрий**
Штрах мойләсыйт.

Югра мўв правитель-
ства эвдлт увас мўв куль-
тура верат дьлднуптаты
пйты «Лаурет премии
Ханты-Мансийского ав-
тономного округа – Югры
«За развитие культуры
малочисленных народов

Севера» мойдупсыйн «Торум Маа» йис пурмăсăт ăкатты па шавиман тайты хотн рэпитты вухадь хэ **Никита Партанов** ёша катлуптăсы. Ичимăш мойдупсы шуши мир йис верăт тэты пăты «Лауреат премии Ханты-Мансийского автономного округа – Югры «За вклад в развитие традиционных отраслей хозяйствования малочисленных народов Севера» лўв сăттэда рэпитты ики **Виталий Казамкин** холумтăс.

Щадта Югра мўв қаша
не мўв идпи питы вуй
вўты тәхетн рәпитты
хуятата, ар ол мәр маши-
найн яңхты па ши вера
айдан ёх вөндтаты ёха,
машинайтн яңхты ёшәт
верты па нурләт пунты
хәннехуятата, нявремәт
вөндтаты неңәта па
хөятта, ямәлды па лек-
шитты ёха, ёрәшты верәт

тэты хуятата ищи ишак
непекат мойдас.

Щи юпийн Наталья Комарова «Премия «Признание» немпи кәсүпсыйн нух питум ёха мойдүпсэт катдүптәс. «Социальная звезда» номинация ширн ветъяң мултәс од мәр увәс мир вәдүпсы па культура верәт оләңән «Новости Югры» газетайн хәншты пәты **Альбина Уфимцева** (Глухих) ёша павтәс. Щи тумпийн «Социальная ответственность – гарантия успеха» номинацияйн «Ханты-Мансийский банк «Открытие» нух питәс. Вәндата ювум хәннехәя, нявремәта па кәшимәш тайты хуята нётты пәты «Хәннехә – сорни сәм» номинация ширн хотәт, яңхты-мәнты өшәт омәсты «Дива» немпи тәхи ёх кәща ики **Тейфун Гейбатов** мойдүпсы холумтәс. Щи тумпийн «Линия жизни» оса тәхи кәща хә **Демид Лаженцев** па дүв сәттәда вер тайты ики **Константин Шербин** мойдүпсыйн мәсы.

Етн КТЦ «Югра-Классик» хотн мўң увăс мўвев сема питум хăтл пăты як-

хот версы. Тыв округев
вошът эвэлт вэна пелка
ювум хуятът, ветеранът,
учёныйт, шуши мир куль-
тура па искусства верът
елды тэты неңът па икет
ияха а́кътсыйт.

Одӑн ясаң **Наталья Ко-**
марова вўс па округев
сема питум хӑтл пӑты ям
вўща ясна́т лупӑс. «Вўща
валаты Югра мўвн вӑлты
тына́н мир! Тӑмхӑтл мўн
84 ол округев сема питум
хӑтл вўш эвӑлт постӑдўв.
Тӑмхӑтл Югра мўвн и
миллион хӑтсот шура́с
хӑннехӑ вӑд. Округевн
ям арат айлат хоттед
ӗх вӑдлӑт, рӑпитлӑт,
нявремӑт енмӑдлӑт. Щит
шеңк ям! Мосл, дӑдн мўн
ям нумӑсн, ям верӑтн
елды вӑсўв. Йилуп олн
мўн округев 85 ода йил.
Ши тумпийн 75 ол Вудӑн
Победа хӑтл вўш эвӑлт
постӑты питдўв. Щит
пӑты мўңева даля яңхум,
дадь пӑты рӑпитум па
дадь хӑрн ухлӑд пунум
мир пӑты мет ар вудӑн
верӑт дӑжӑтты мосл.
Емӑнхӑтл пидта, ешӑк
Югра мўвн вӑлты мир»!

Щи юпийн мойңа юх-
тум мир әмәщ етнхот
вантсәт.

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Югра мўвев XIX-мит тащӑн ванлтупсы мӑнӑс

Округев сема питум хӑтл вўраӑн Ёмвош «Югра-Экспо» хотн хӑлум хӑтл мӑр «Товары земли югорской» немпи тынесты ванлтупсы мӑнӑс. Тыв Югра мўв эвӑлт кӑтсот мултӑс мет тащӑн па рӑпата пела сӑмӑн хӑннехуятӑт юхтыйлсӑт. Дыв ванлтӑсӑт, хуты округевн ӑнтӑ тӑп питы вуй па газ вӑд - мўн ишки тащӑн мўвевн-йиӑкевн арсыр детутӑт енмӑлды, вӑнтӑн воньшўмутӑт, тулхӑт, сырсыр лыптӑт ӑкӑтты, арсыр пурмӑсӑт верты, дӑмӑтсухӑт ӑнтты, вой-хўд ведпӑслӑты, мойӑа юхтум ӑх пӑты рўтыщӑты верӑт дӑщӑтты, непекӑт, киникайт хӑншты па ӑсӑлды, мир ямӑлды па лекшитты, па па сырсыр мосты верӑт дӑщӑтты рӑхл.

Тащӑн ванлтупсы хўват янхмемн нӑмӑссум, яна па, щи дуват тащӑн па хурамӑн мўвн мўн вӑлдўв. Муй тӑп тӑта ӑн вӑс: сулӑн, няр, пӑсӑн па дылӑн хўд; вўды, пӑрӑщ па мис нюхи; ишчимӑщ колбасӑт, карӑн пушӑх, ӑсум йиӑк, рӑк па няр мис вуй; сыр-сыр воньшўмутӑт, хурамӑна па ӑмща верум вӑн па ай няниет. Арсыр кўр дӑмӑтсухӑт – пуркайт, вейт, пўнӑн вей шӑпӑт; сыр-сыр пўнӑн милӑт, шӑшкӑн сӑхӑт, ернасӑт, сӑк хурамӑт, турлопсӑт, тунты эвӑлт вӑн па ай ан-сӑнӑт, увӑс мир юнтутӑт па па сыр-сыр мойлупсы утӑт.

Ванлтупсыин округев губернатор ими Наталья Комарова «Югра мўвн мет ям пурмӑс 2014» немпи кӑсупсыин нух питум хуятӑт ишӑк непекӑтн мойлӑс. «Хўд па хўд детутӑт» номинация щирн Ёмвош хўд комбинат олӑн тӑхия питӑс. «Нюхи па сырсыр нюхӑн детут» верн Югорск вош хот войт енмӑлды тӑхия кӑща не Елена Багаева нух питӑс. «Вӑнтӑн ӑнумты детутӑт» щирн Нижневартговской район Излучинск вошн рӑпитты ики Владимир Водопьянов мойлупсыин катлуптӑсы. «Арсыр вой пўн па пўнӑн дӑматсух»

щирн Ёмвошӑн ООО «Аграрий Сибирского Севера» тӑхия ӑх нух питсӑт. «Увӑс мўв пурмӑсӑт» верн

Сўмӑтвош район ГУП «Саранпаульский» немпи тӑхия вулаӑн мойлупсы холумтӑс.

Сыр-сыр верӑт дӑщӑтты итӑх ӑмӑщ хуятӑтпидамапутӑртсум. Нуви сӑнхум район Касум кӑрт эвӑлт юхтум хӑнты хӑ Алексей Тарлин: «Ма тӑм вӑн ванлтупсыя олӑн пўш имем пида юхӑтсум. 2012-мит одн крестьяно-фермерское хозяйство немпи верпўншсум. Вӑнт кӑртӑн хоттелӑхдам пида вӑлдум, хӑлумьяӑкем ванпас вўды тӑйлум. Тыв тынесты пӑты сорт хўдӑт

тӑсум. Щӑлта имем ӑн-тум пуркайт, вейт, ай молщӑн па сӑк кӑрӑттум ай пурмӑсӑт ванлтадўв. Щи тумпийн ма верум тынщӑн, ӑнтуп кел па вўды оӑтӑт тӑсум. Интӑм яма вантсум муйсӑр пурмӑсӑт па ӑх тӑсӑт, кўтӑвн путӑртсўв. Мӑнсема тӑта ӑмӑщ вӑс. Нӑмӑсдум, интӑм кашӑн ол тыв юхтыйлдыт питлум па аршӑк пурмӑс, па детутӑт тыныты пӑты дӑщӑтлум».

Нижневартговской районӑн рӑпитты ими Фекла Бондаренко: «Тӑм пўш ма тыв увӑс юнтутӑт тӑсум. Йис пурайн тӑм юнтутӑт нявремӑт пӑты

воньшўмутӑт, тулхӑт, вурты воньшўмут лыптӑт па сорӑлтум сўмӑт юх шувӑт тӑсум. Вантӑ, сўмӑт юх шувӑт – щит мет мосты пуртӑн, имета-икета вӑнӑр мӑд. Щи тумпийн вой сух ванлтадум. Еша ӑртӑйлум, щит пӑты пухем пида вӑнт хўват вой ведпӑсдуман янхлумн. Тӑм ванлтупсы тумпийн ма сыр-сыр кӑсупсӑтн дӑщӑтум пурмӑсдам ванлтадум, мосл ки тынестум. Щиты айкемн рӑпитлўв».

Ёмвош район Шапша кӑрт эвӑлт юхтум хӑ Александр Арханов: «Мўн дӑпӑт ол юхды Остяко-Вогульск немпи тӑхия дӑщӑтсўв. Тыв арсыр хўд, воньшўмут, тулӑх па хӑр вӑнт тўхлӑн войт, щит пойтӑк, кўтари, лўк нюхи тӑсўв. Щи тумпийн сырсыр увӑс мир пурмӑсӑт: тунты, сух па сӑк эвӑлт верум хурамӑт. Щӑлта хӑт ол юхды Ёмвош эвӑлт 74 верста Талинка вош пела мўн мойӑа юхтум хуятӑт пӑты рўтыщӑты тӑхия пўншсўв. Щӑта кӑт юрн хот, дупас па павӑрт хот омӑссўв. Мулды арат вўдӑт дӑвӑлдўв. Мойӑа юхтум мира ванлтадўв, муй щирн сесы па дыс омӑсты мосл, хутыса хўд ведпӑслӑты, муй верты, хӑн вӑнтӑн дӑмӑтдан па па арсыр йис верӑта вӑндтӑлдўв».

Тӑта ӑнтӑт тӑп детут муй пурмӑс вантты па дӑтты рӑхӑс – арсыр увӑс мир хурамӑт: сӑк, юх, тунты, мис па вўды лўв, нӑй эвӑлт сыр-сыр пурмӑсӑт верты юхтум мира вӑндтӑсыйт.

Мосл ястӑты, тӑм тащӑн тынесты ванлтупсы 1995-мит ол вўш эвӑлт дӑщӑтлды. Кашӑн ол тыв кӑтхушӑн мултӑс шурӑс хӑннехӑ ванлтупсы вантты па мосты детут муй пурмӑс дӑтты юхтыйл.

Ирина САМСОНОВА

версыйт, дӑн дыв мет нумсӑна па сӑвр-вӑвр хуятӑта ӑт йисӑт. Интӑм щи утӑт ремеслайт хотн рӑпитты ӑх верлӑт, щӑлта Русскинская кӑртӑн вӑлды йис верӑтыма вӑты хӑннехуятӑт. Щи тумпийн вўды сух, тунты, нохӑрлер па сӑк эвӑлт верум арсыр пурмӑсӑт ванлтадум».

Горноправдинск вошн вӑлды ики Петр Монин: «2005-мит одн ма «Правдинск» немпи национальной община пўншсум. Мўн хӑлум хуятн рӑпитлўв – ма, пухем па и хӑнты хӑннехӑ. Ванлтупсӑта ма арсыр

Хӑнты ясӑң вӑнлтӑлӑв

*Тынӑң пушхӑт, вӑщӑ вӑдаты. Тӑмхӑтл
нын нуви тӑрум ар шир олӑнӑн ясӑӑт
уша верлӑты.*

Алӑң – утро
а л ӑ ң а н , а л ӑ ң с а ,
алӑңсӑхат – утром
алӑңа йис – наступило

хӑтл – день
хӑтл – солнце
етн – вечер
етна педӑ, етн ола –
вечером, к вечеру
ат – ночь
атлӑн – ночью
ат кӑтуп – полночь
хӑтл кӑтуп – полдень
етн олӑң –
послеобеденное время
нуви – светло

пӑтдам – темно
нувия хӑтлӑты арт –
рассвет

хӑньд – заря
алӑң хӑньд – утренняя
заря

етн хӑньд – вечерняя
заря

хӑньд хӑрлӑс – заря
погасла

римх, римхумты пӑра –
сумерки

хӑтл этӑл – восходит
солнце

римхумтӑс – наступили
сумерки

Арт (пура) постӑты ясӑӑт:

Тӑмхӑтл – сегодня
хӑлӑвӑт – завтра
пахӑтл – послезавтра
мудхӑтл – вчера

хӑдмит хӑтл, сыры хӑтл
– позавчера

кӑмӑңа – пораньше

ӗхӑт, щӑлта –

потом, позже

иса – всегда

веккеш – навечно

ин, интӑм – сейчас

ведщи – только что

ешавӑд – скоро

хӑнтты – когда-то

хӑнтты пурайн –

когда-нибудь

тӑм ванӑн – недавно

немӑлт пурайн ӑнтӑ –

никогда

щи едпийн – прежде
итӑх пурайн, муртӑңа,
итӑх щос, итӑх артӑн –
иногда

сыры – рано

сырышӑк – раньше

ипӑш – однажды

мосты пурайн – вовремя

хӑвн – давно

хӑв мӑр – долго

ол, тӑл – год

па ол – в будущем году

тӑняд ол –

в прошлом году

щос кем, пура, арт –

время

щос – час, часы

щосшӑп – полчас

нӑпӑт – век

атл-хӑтл – сутки

Амамӑтщет

1.Тӑрум най эви хот дыпи эвӑлт мӑв шураӑс мирн
ким нӗхӑлты ӑн верӑтла. Пурайл юхӑтл, дӑв мӑнл.

2.Нуви сухӑл дарпийл, питы сухӑл ювӑршийл.

3.Олӑң мӑншум ӗрмаӑк.

4.Тӑрум па мӑв кӑтн кӑтн вурты ӗрмаӑк допӑс.

5.Дупас илпийн, ампар дыпийн шӑншӑл-кӑншӑл
мӑритум сорт, ювра сорт а муй дойыл, а муй ул.

6.Хот нумпи емӑң дупас.

7.Хот даӑл пирмӑң тӑхты.

8.Тӑрум най, вух най ещӑлт мӑв шураӑс мир семлад
ӑнт едмӑлӑт.

9.Алӑң, етн нӗ вӑды мет сыры юхи юхтыйл.

(1.Хӑтл ӗш, 2.Хӑтл па ат, 3.Хӑньд, 4.Хӑньд, 5.
Тылӑш, 6. Нум тӑрум, нуви тӑрум. 7. Тӑрум па хӑсӑт.
8. Хӑтл. 9. Алӑң хӑньд.)

(Тӑм амамӑтщет Е. Немысова па
Л. Каюкова верум киника эвӑлт вӑсӑв)

Лопӑс лӑщӑтӑс Надежда ВАХ
Хурӑт китӑс Софья КАКСИНА

Тылдщ па Хәтл

(Йис путәр)

Хәтлэн па Тылдшен вәтьща путәртләнән. Хәтл лупәл:
– Идн вәдты мир и сем пеләкн, ўңәл пеләкн (тәм иты) вантләт.

Тылдшен лупийл:
– Ма вантемн ям семн. Ям хантыдан шевәлт.

Хәтл имен лүв ин то-вия йил, па пушхәң довад кирл, па мухалая ши дәрңәлтәлдә. Мирл мұв хуши худыева вантләлә. Мирл худыева вәдләт муй әнтә, худыева непека хәншләлә. Шәлта веңәл шеңк ван хәтләтн, ин хәры доваң кирләңән, па сора наврыйдтемадлән,

мир вәдты ән вантыйдәңңән. Хәтл имен лүв мәнл пушхәң довадән нюр рүв мухалая дәрийл. Па ши юхәтл па шиты лупәл:

– Итәх хәнтыдам пәрмел, әнтәмәт.

Шәлта ин тылдшен па ай няврема йил, па ши енмәл, енмәл па шәлта камн шәшиләты питл па варәсн семл вүщемәды па па ши ая йил. Шәлта па енмәл, енмәл па вәна ювемәл. Ши хульяталн мәтты и варәсн вүщемәды, па шәлта па ши йил па енмәл. Шәлта па ши вәна йил.

Тәлаңа ши йил, тәрумты араттыя.

Тылдщ хуши кәт няврем. Шимәшвер вәдмәл.

Шит тылдщ юхи хой-ты пурайн. Ащел лупәл нявремәңәл пелы:

– Ёшн шиведт ал шәшәлн.

Шәлта дын ким мәнсәңән па шәлта ин тылдщ тәрумман вәс, шиведт ёшн ши шәшман. Ывдәңән, итл лупийл:

– Акәм йиңк нүв нәр луват.

Итл лупәл:

– Тылдшен акәм күкәр луват.

Ин утәң тылдшенән юхи давемәсийңән.

Ин тылдщ хуши хути кәт няврем яха катлман ши дольдәңән. Шит упенән, яйңән. Ин хути лупләт:

– Ёшен тылдщ ал шәшә.

Ая вәлмевн ёшлүв ащәкнайн тывдыйт па мұң кәдыя күшлэв, па тылдщ шәшлэв, тылдщән юхи ши давемәды. Луплүв:

– Тәм мултас нюхи пүдем, юхи давеме.

Па шәкналүв хултпелы ши вәшләт ай нюра.

Тәм путәр Ульяна Павловна ЛЕЛЬХОВА эвәлт Рима СЛЕПЕНКОВА хәншәс

Ай Катерина вәдупсы оләңән кина

Режиссёр Григорий Малышев «Ай Катерина» немпи мультфильм пәты «Арктика» немпи III мұвтед мир кинофестиваләян Диплом непек холумтәс.

Тәмәщ фестиваль тәм ванән Ас потты тылдщ 21-22-мит хәтлән Москва вошн мәнәс.

Тәм мультфильм «МАГ» немпи студия ёх Григорий Малышев кәшәйлпида версәт. «Ай Катерина» кинайн хәнты йис пура вүш эвәлт тәм пура вәнты вәдупсы оләңән альман вәс, шәта кәл, хутыс хәнтәт йистелн мұв-авәтлавадман тәйсәт.

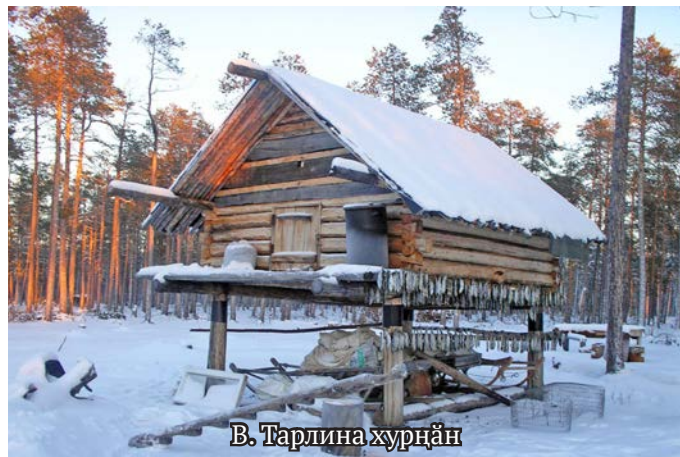
«Н-Ural» немпи рок-группа ёх тәм мультфильм пәты ар арийсәт, ши тумпийн тәм группа кәща Павел Здравомыслов тәм мультфильм

хуша путәр тәты хәя вәс.

«Ай Катерина» немпи мультфильм Югра мұв культура верәт тәты департамент ёх па Хельсинской университет хуша вәдум финно-угрәт верәт тәты айдат ёх союз вух унтасн версы.

Ши мультфильм верты ёх лупсәт, хути елды ай Катерина па лүв шар-ты аңшәсел вәдупсы оләңән мультфильм верты питләт. Елды ар серия мультфильм ши тывл.

Хәнты ясәңа тулмащтәс Людмила СПИРЯКОВА

В. Тарлина хурңән

«Югра дылһуптҔты» тҔхи 25 ол постҔс

Ас нопҔтты тыдҔш 22-мит хҔтҔдн Ёмвошн В.А. Игушев немуп хотн «Югра дылһуптҔты» тҔхи ёх емҔхҔтдҔ ҔктҔщийдсҔт.

1989-мит ол ван хҔтлуп тыдҔшн, хҔн Россия мҔв хҔваттыйн лавҔрт вҔлупсы вҔс, шуши мирҔт нҔшҔйт тҔҔматты пҔты мет одҔҔ «Югра дылһуптҔты» оса тҔхи пҔншсы. КҔщҔ неҔа тҔта 1994-мит ол вҔнты Т.С. Гоголева вҔс. Ши юпийн ол мҔр «Югра дылһуптҔты» кҔщҔя В.М. Молотков рҔпитҔс. ШҔдтҔ 1996-мит ол вҔш эвҔлт 2001-мит ол вҔнта па ши Т.С. Гоголева пирысы. 2002-мит ол вҔш эвҔлт тҔмхҔтд вҔнта кҔщҔ хҔя тҔта А.В. Новьюхов вҔд.

ХҔс вет ол мҔр «Югра дылһуптҔты» оса тҔхи ёх унтасн увҔс хуятлҔв пҔты ар рҔпҔта версы. ТҔмхҔтд округевн хҔс хҔт арсыр оса тҔхи рҔпитҔд, худтҔ хҔнтҔт, вухҔдҔт лҔҔманвҔлдҔт. Шит «ВҔна пҔлка па ҔпҔтлҔд вҔтум хуятҔт» оса тҔхи ёх, «Югра дылһуптҔты» тҔхи, рҔт ясҔҔ па культура верҔт вантман тҔйты учҔной тҔхи ёх, грант вух ёша павҔтты пҔты

арташты хуятҔт, вухҔдҔт мир вудҔн поҔт Юван ШҔсталов шҔҔҔта юкантум мойлупсы арташты ёх, Югра мҔв Общественной палата хҔннехуятҔт, Асугорской айлҔт ёх па па оса тҔхет. 2013-мит олн «Югра дылһуптҔты» тҔхи сырсыр шуши мир оса тҔхет кҔҔн мет ям тҔхия альсы.

Етнхотн Ёмвош округ губернатор лҔҔкҔр хҔ Г.Ф. Бухтин лупҔс: «ТынҔҔ лҔхҔс ёх! МҔнема шҔҔк ҔмҔш, хуты ма нын пидана емҔхҔтл постҔты веритлум. ТҔмхҔтд мҔҔн нҔмҔдмҔлҔв ши ёх, хуйтат 1989-мит олн шуши мир нҔшҔйт тҔҔматты вҔҔнтсҔт. Ши пурайн дыв вантум па лҔшҔҔтум лавҔрт верҔт тҔмхҔтд сырсыр вудҔн поступсҔта нух хҔншсыҔт. Шит пҔты нынана вҔн пҔмҔшципа ясҔҔт луплум. Ши тумпийн мосл ястҔты, хуты айлҔт ёх тҔм йисн иши ар рҔпҔта верлҔт, шит шҔҔк ям вер! ВантҔ, елды дыв ям вҔлупсҔв пҔты арсыр поступсҔт, вудҔн непекҔт лҔшҔҔтты пилҔтҔт».

Ши юпийн Г.Ф. Бухтин вҔндҔта ювум хуятҔта ишҔк непекҔт мойлҔс.

Е л д ы « Ю г р а

дылһуптҔты» кҔщҔ хҔ А.В. Новьюхов ясҔҔ вҔс: «ВҔшҔа вҔдҔты! Ар пҔлҔк тҔм хот йитн омҔсты мир – шит ши хуятҔт, мҔта ёх унтҔсн 1989-мит олн «Югра дылһуптҔты» оса тҔхи пҔншсы. Нын ар Ҕр пунсҔты, лҔдн шуши мирҔт нҔшҔйт вантман Ҕт тҔйсыҔт. ТҔмхҔтд мҔҔн

оса тҔхи правительства кҔщҔа ёх, мҔв илпи питы вуй вҔты хуятҔт пидҔ ияха катдасман увҔс мир ям вҔлупсы пҔты рҔпҔта тҔлҔв. Шуши мирлҔв па хон пҔлҔк мҔвҔтн па Россия мҔв луваттыйн сырсыр мирхотҔтн, в Ҕ й т а н т у п с Ҕ т н , лҔҔнтупсҔтн, емҔхҔтлҔтн

увас мир вэдупсы, вэндтаты па культура верат олаңан путартты веритдэт. Ям, хути «Югры дьлнуптаты» тахия йидуп нумсаң па эмаш ханнехуятат пилташийдсат. Ас-угорской айдат ех ищи культура па рат ясаң дерамтты паты аррэпата вердэт. Ияха катласман мўн сыр-сыр йидуп проектат дэщатсўв. Щит «Ай хопн касупсы», там одн ши касты вер мўвтел мир нем тайты питас. 2012-мит ол вўш эвэлт Сэрханл район Русскинская картан «Йис ширн кулащты вер» йидпатсўв. Кашаң ол «Вўдең ех емаңхатл» дэщатлўв. Шадта «Коренные народы. Нефть. Закон» немпи вэндлўнтупсы верлўв, хута кўтэвн путартлўв, муй ширн мўв илпи питы вуй вўты тахи ех вўдэт давалты хуятат пида вэлдэт. 2015-мит одн Нуви саңхум район Касум картан йис ширн емаңхатлэт дэщатты питлўв. Вэн пэмашипа яснагт путартты ланхалум вэндата ювум хуятата, айдат еха па иса ханнехуятата, хуйтат эр па шос аң шалитман шуши мир ям вэдупсы паты рэпитдэт. Яснагт юпийн А.В.Новыхов Увас мўв па Дальний Восток ассоциация кэща ики Г.П. Ледков эвэлтиши ямарат ишагт непекагт мойдас.

Ши юпийн вэна пелка ювум ики А.П. Кауртаев ясаң вўс: «1980-мит одн Россия мўвн даварт пура вэс. Роман айкел юхтас, хута увас мўвевн питы вуй вэйтсы. «Букварь» киникайн «аңки», «рэт мўв» яснагт пўналн «Самотлор» ясаң ханшты питсы. Иса мир ланхас, лэдн мет ар мўв илпи питы вуй ат вэйтсы. Вантэ, мосаң, ши пурайн вэдупсэв ямайил. Ешавэс нефтяникат вўт картатн вэдты шуши мирлўв пида аң путартман мўвев шакалдыт питсат. Щит паты мўн нумса юхатсўв «Югра дьлнуптаты» тахи пўншты, лэдн увас мир

правайт вантман тайты. А. Сенгепов, М. Волдина, А. Исыпов, М. Ахменеева, Ю. Вэлла па па ех нэмасты питсўв, муйсар поступсэт дэщатты, лэдн шуши мир йис вэдупсы шавиман ат тайсы. Тамхатл «Югра дьлнуптаты» оса тахи иса мирн вэды. Ат ищиты ям нумасн тынагт тахев елды вэд.

А.М. Константинов: «Ма па немат олаңан путартты ланхалум. Щит Т. Молданова, З. Рябчикова, В. Соловар, Т. Гоголева, С. Гындышева, В. Молотов па па апраңхуятат. Пэмашипа, хути ныншос вэйтсаты тэрум паты оса рэпата верты па сыр-сыр нўшайт тўнматты».

«Югра дьлнуптаты» тахи кэща ланкар не Л.А. Алферова ям арат хошум яснагт мойна юхтум мира путартум юпийн ишагт непекагт па мойдупсэт мет апраң ханнехуятата мойдас.

Емаңхатл пурайн мойна юхтум мир ешалт «Ялпус Махум» араң-якаң тахи ай эвиет эмаш юнтугаң ар арисат.

Ши тумпийн эмаш вэйтантупсийн и вудаң вер па тывас. «Ханты ясаң» газетайн рэпитты айлат не **Ульяна Данило** (Молданова) вельщи лэщатум «Вудаң Ас юхан пуслат» (рўщ ширн «При-токи Великой Оби») немпи киника мира вандтас. Там непекаң Югра мўв ай картатн вэдты дьв саттэла путрат, стихотворенияйт ханшты айлат ех ияха акагтман вэлдэт. Щит Ульяна Молданова, Андрей Дубасов, Елена (Ермакова) Тарлина, Анна Молданова, Виктория Молданова, Владислав Молданов, Арсений Немельгин, Олеся Сопочина па Валентина Тарлина.

Мўн, «Ханты ясаң» газетайн рэпитты ех, «Югра дьлнуптаты» оса тахия 25 ода ювум паты вўща яснагт китлўв. Ат ищиты елды ям нумасн нўшайт тўнматман па мира нётман оса тахев ат рэпитал.

Ирина САМСОНОВА

Нух нётты вухн мийдясыйт

Сўматвош районной кэща хотн экономической верат дэщатты тахи 2014-мит одн рэпата тахет пўншты па бизнес немуп вер ед тэты паты грант вухат мийдяс.

Щитаткэт поступсэнагт рўвн лэщатдыйт: «Комплексное социально-экономическое развитие Березовского района на 2014-2020 годы» па «Социально-экономическое развитие, инвестиции и инновации Березовского района на 2014-2020 годы». Тадаңтелдн предпринимательство немуп вера 2014-мит одн ихущьяң мултас миллион шойт вух тэруптаты нумас вэд. Щитат эвэлт 1,5 мултас миллион шойт вух Сўматвош район бюджет эвэлт, яргьяң мултас миллион шойт вух Ёмвош округ-Югра эвэлт, 707-кем шураң шойт арат федеральной бюджет эвэлт худтуптады.

«День российского предпринимательства» хатагдн районной администрации ех мет яма рэпитты хуятат ишагклэт, шадта дерамтлэт, муйсар нявремат «Предпринимательство сегодня - 2014» немуп касупсийн нух питлэт. Дьв саттэла рэпитты мир паты вандтупсы па тынесты хэр верантды, кашаң ол мет ар хуят ши вера вўянтийл.

Там пўш нух нётты вух вохты паты 66 непекагт китсы, хэс нивл – щит грант вух вохтыя. Вухат орты ех катхущьяң вера аршагт вух маты нумас

версат, 23 вера шимлшагт вух масы. 2013-мит одн мийдум грант вухат унтасн 16 йидуп рэпата тахи пўншсы.

Районной администрацияйн там одн хэдум мирхот верантсы, хута дьв саттэла рэпитты мир верат олаңан путартсы. Экономической верат лэщатты тахийн рэпитты хуятат ин вэнты шимаш ех эвэлт грант вух вохты непекагт вўдэт. Шадта дьвела мосты верат олаңан путартлэт. Нумас вэд «Регулирование потребительского рынка в соответствии с законодательством Российской Федерации» немуп мирхотнагт Игримн вэдты предпринимателят паты верты. Там од суханты артан «Предприниматель года» немуп касупсы суханд па щитн нух питум ханнехэйт ишагкты непекагтн катлуптадыйт.

Хутысаты дьв саттэла рэпитты мир рэпитлэт па муй ширн нётлийт, ши олаңан Сўматвош район сайтан ханшман вэд. Сўматвош район предпринимательство немуп вер олаңан экономической верат лэщатты тахийн 2-15-65 па 2-20-50 карткел хўват иньшасты шир вэд.

**Непекагт тулмащтас
Реональда СУРЕЙСКАЯ**

Дүвты сәмевн тайлэв

Ма нынана вэтэң неңем олан ай тэты нумас версум. Ольга Александровна Кравченко (Молданова) ханты мәнты Касум КАШ ашколая рәпитты вохсәлдэ, хән мин икем мұв эвәлт тәп юхәтсумн, хәс хәлүм ол юхды.

Ши вұш эвәлт ар вер мұң ияха версұв. Нявремәт вәндтәты вер әхтйин ар лутәң шұңк дерамтты мосәс. Ширн ши олан шимд киника вәс. 2007-мит олн Ольга Александровна хәншум киникайл хуши «Этносоциопедагогика казымских хантов» ши верәт дерамтәл.

Шәлта «Нумсәң әх» немуп нявремәт рұтышәты хәр версұв, тәм тәл ветхушәң ода йис. Ольга

Александровнайн иса вәндтәсынов, смена едпийн нух хәншты муй ширн мұң нәмәслүв нявремәт пида рәпитты. Шәлта смена юпийн па хәншты рәпатаевн муй яма тывәс, муй па лавәрта мәнәс, нявремлүв муя вәндсәт, муй ләнхаләт па хути елды верәв тәты нәмәслүв.

Пұпи якты хот мулды арат пұш верәнтсұв. Ши олан лүв па киника хәншәс «Медвежьи игрища казымских хантов». Ин нявремлүв вантсәл па вәлэл муй шит, якләт па луңәлтупәт верләт. Айкемн ши верәв па елды тәлэв.

Муйсәр вера па мұң ән вұянтсұв, вәлэв, мұң пәклүв ши лампа вулаң неңәв хұваттйин. Мұң вера лүвты сәмевн тайлэв! Шит вера нумсәң, вулаң не, тәм ол лүв хәгәң тәла йис.

Ешәк Ольга Александровна, нумсән хұва пунман вәда, хұв нәпәт, хұв йис! Тәлаң әш, тәлаң кұр! Нәң мұңева шеңк мосләң!

Римма ПОТПОТ

Нявремәт верәнтты вәндтәл

Шәншвош кәртән Манстәр районән кұтуп ашколайн ямкем ол нявремәт ар-сыр хәнты не верәнтты әш рәпатая Мария Герасимовна Зверева (Тиева) вәндтәл. Ма лүв пиләда путремәсум, муй ширн тәм юхи хәшум оләтн ай эвет әнтәсты, сәк пида рәпитты па якты-ариты хотәт кәртән мир едпийн вәндтәты лүв хушдәлэ.

– Мария Герасимовна, мәта тәхийн нәң сема питсән, енұмсән, вәндтйидсән, ши верәт олан мәнты айкел вера?

– Ма Пәкар немуп ай кәртйенән, хута тәп 36 хот вәс, Сұмәтвош районән сема питсум. Тек кәртәң па Сұмәтвош ашколайтн сыры оләтн вәндтйидсум. Әхәт па Тюмень вошн прядильщица ширн ГПТУ – 16 немуп профессиональной училища етшуптәсум па шәта рәпитты питсум. Ши вошн вет ол вәсум па рәпитсум. Шәлта әңкем мәшитты питәс па ма лүв хушәда юхи юхәтсум. Шиты ма культурайн рәпата мушәтсум па Пәкар кәртәң хәннехуятә рұтышәты хот кәшә неңа йисум. Шәлта икия мәнсум па мин китумтәк нумас версумән, хути тәм ай кәртйе хуши тұңширәңа рәпата әнтәм па па тәхия касәлсумән. Әңкем ши пурайн тумтака йис па шит пәта 1980-мит олн тыв, Шәншвоша, икем пида юхәтсумән. Тәта, вантә, дәйнеңем вәс па лүв минемән

тив ши хушсәлэ. Мет олан ма тәм кұтуп ашкола-интернатән нявремәта детут кавәртты не шири рәпитты вұянтсум. Шиты 1981-мит ол вұш эвәлт па иса 1996-мит ол вұш вәнта иса шитәхемн ши вәсум.

– Хән па нәң нявремәт пида рәпитты питсән?

– 1990-мит оләтн, вантә, ар-сыр хәнты муй вухәл әхлүв йис вәлупсы ширәт нух алумты питсыйт. Шит пәта тәм Шәншвош ашколаевн ишиты хәнты неңәт әнтәсты муй сәк эвәлт мулды пурмасәт карәтты верәт шеңк сәмәңа тәйтты вұянтсәт. Шимәш хәннехә мосәс вәйтты, ләдн лүв ашкола нявремәт ишиты сыр-сыр хәнты мир верәнтты әш рәпата тұңширәңа па вәшкәта ат вәндтәс. Шит пәта ма ашкола-интернат кәшәйн декоративно-прикладной искусствайт не шири 1996-мит ол вұш эвәлт рәпитты павәтсыном. Ин

тәм кұтн мастер производственной обучения не ширн тәта иши хурасуп рәпатайт ләшәтлүм.

– Муйсәр классәта яңхты эвет нәң мет олаң пурайн әнтәсты па сәк эвәлт арсыр пурмасәт карәтты ширн сырыя вәндтәсән?

– Мет олаң оләтн ма ветмит класс хуши вәндтйидты эвет пида рәпитсум. Әхәт вәншәк нявремәт па ма хушәма арсыр әш рәпата әмшә верты юхтйидсәт. Хән па ши эвет яма әнтәсты питсәт, ши пурайн ма дыв пиләда немасыя хәнты мирев сыр-сыр арәт па як хурасәт вәндтәты вұянтсум. Дывәла шимәш вер, ма ширемн, мет әмшә йис. Шиты иса 1997-мит ол вұш эвәлт мұң кәртәвн муй ашколаевн якты-ариты хотәт мир едпийн вәндтәты питсұв.

– Мария Герасимовна, технология ширн мәнты урокәт пурайн муйсәр пурмасәт муй дәмәтсухәт әнтләты па муй дыв пиләда елды верләты?

– Вәншәк классәтн вәндтйидты пухәт па эвет арсыр рәпатайт верты ширәта тәта вәндтәлйит. Вантә, ашкола етшуптәты пурайн дыв тракторәтн муй машинайтн рәпитты веритләт. Эвет секретарь па технолог не ширәтн ишиты вәндтәлдүв. Технологәт арсыр детут кавәртты муй дәмәтсухәт ишиты тәса па хурамәңа әнтты веритләт.

Владимир
НОСКИН

Шуши мир ясңат олаңан путартсат

Ас потты тыдәш 25-мит хәтәдн Ёмвош технологического-педагогической колледжән «Инновационные технологии в сфере этнического образования» немпи дүнтупсы мәнәс. Тәм мирхот Россия мұв дуваттыйн Ёмвошәң финно-угорской мир оса тахи ёх па округев дума депутатәт унтәсн ләшәтсы.

Тата Увәс мирәт Ас-самблея кәшә ики Еремей Айпин, округ дума депутат неңнән Татьяна Гоголева па Надежда Алексеева, Югра мұв губернатор кәшә ләңкәр хә Геннадий Бухтин, вәндтәты па айлат ёх верәт тәты департамент тахи ёх, университетәтн, колледжәтн рәпитты па вәндтәйлды хуятәт, округ ашколайт эвәлт рәт ясәңа вәндтәты имет, Ас-угорской айлат неңәт, хәйт па увәс мир ясңат па культура верәт яма вәты непекаң хәннехуятәт путартсәт, муй ширн тәм йисн рәт ясңат па литература верәт вәндтәты мосл.

Технологического-педагогической колледж кәшә ими **Ольга Бывалина** әктәшум хуя-та путәртәс, хуты 2008-мит ол вұш эвәлт дыв вәндтәты хотәдн «Национальной тахи» пүншсы. Кәшәя тата Альбина Станиславец вәд. 320 увәс айлат ёх тата вәдты сыр-сыр мир рәпатая вәндтәйлдыт. 2011-мит ол вұш эвәлт программа непека немасыя рәт ясәң па литература верәтә вәндтәты вер хәншсы. Щит пәты колледж етшуптәты пурайн айлат учителят рәт ясәңа

палитератураянявремәт вәндтәты веритләт. Елды кәшә не лупәс, хуты ар пеләк увәс айлат ёх нумсәңәт, дыв яма па тәсавәндтәйлдәт. Нәтупсы вух дыведа сухуптәлы, арсыр культурной па әрәшты кәсупсәта дыв иши яңхләт. Ши тумпийн айлат ёх ипуляң вәндтәйлдыт па тата рәпитты веритләт. Вантә, колледжән айлат ёх рәпата мәты тахи (рұш ширн студенческое кадровое агентство) вәд. Шәлта грант вух унтасн «Этнообразовательный центр «Юва» немпи проект вер ләшәтләт. Айлат ёх ашколайн вәндтәйлды нявремәт па хәтд мәр давалды хотн вәдты пушхит рәт ясәңа, ёнтәсты, нарәсты па әрәшты верәтә вәндтәлдәт. Юволаңн О. Бывалина ястәс, хуты рәт ясәң па литература вәндтәты пәты дыведа немасыя киникайт, словарят па непекаәт мосләт.

Елды вәндтәты па айлат ёх верәт тәты департамент кәшә ләңкәр не **Лилия Максимова** ясәңвұс. Лұв путрад эвәлт уша йис, хуты Югра мұвн 2496 увәс пушхие хәтд мәр давалды хота яңхәл. Сұмәтвощ, Нуви сәңхум, Манствәр, Нижневартон-

ской па Ёмвош районәтн вәдты яң ясли хотәтн нявремәт рәт ясәңа вәндтәйлдыт. Округевн вәдты ашколайтн 6000 шуши няврем вәндтәйлды. Рәт ясәңа 29 тәхетн вәндтәлы. Шәлта Югра мұв колледжәтн, училищайтн, техникумәтн 1065 увәс айлат хуят вәндтәйлды. Дыв мет яма шимәш рәпата тәхет пиридәт: ай няврем давалды па вәндтәты хуят; сыр-сыр машинайт йилпатты вер хәннехә; тұтәң хопәтн яңхты вер вәты хуят па мир ямәлты-лекшитты хуят.

Университетн па институтн 205 айлат шуши ёх вәндтәйлды. Дыв филология, менеджмент, вух дұңәтты, мир ямәлты па лекшитты па мұв-авәт давалдмантәйт рәпатәйт мет мосман тәйләт.

Шәлта Сұмәтвощ па Нуви сәңхум районәнән «Языковое гнездо» вер ләшәтды. Тата хәтд мәр пушхит давалды ветхотн хәнты па вухаль ясәңа вәндтәйлдыт.

Америка мұвн вәдты па Москва вош М.В. Ломоносов немуп университетн рәпитты професор ики **Эндрю Уигет** айкед тәс, муй ширн Мексика, Новая Зеландия, Австралия, Канада па Америка па хон пеләк мұвәтн рәт ясәң па культура верәт тәдәйт. Щиты Мексика мұвн вәдты университетн рәт ясәң па культура верәт вәндтәты пәты немасыя поступсәт рәпитләт. Айлат ёх ашкола-интернат тахи

ширн тата вәдләт па вәндтәйлдыт. Мет вулаңа тата академической урокәт, культура верәт па юволаңән практика верәт тәйлдыт. Айлат хуятәт мулты арат тыдәш мәр индейцәт кұтн вұт кәртәтн вәдләт. Новая Зеландия мұвн ишиты рәт ясәң па культура верәт вәндтәты пәты немасыя поступсы ләшәтман вәд. Австралия мұвн шуши мир эвәлт университетн рәпитты хуятн ән тәрумда. Әмәш, хуты дыв университетн вәндтәйлдыт айлат ёх пида мулты арат ол худы ашколайтн рәпитсәт. Щит пәты университетә юхәттәдн дыв мет яма рәт ясәң па культура верәт вәдләт. Канада мұвн вәдты ар пеләк эскимосәт непекаңа йисәт. Дыв мұвелдн диплом непекаәт ол мәр ёша павәтты рәхл. 28 университетн па 20 колледжән иши увәс мир пәты немасыя поступсәт рәпитләт. Америка мұвн вәдты 5 миллион индейцәт эвәлт тәп 65 000 хәннехә непекаңа йисәт. Вәндтәты тәхия юхтум айлат ёх эвәлт тәп 30 % ашкола муй университет етшуптәлдәт.

Вулаң лұнтупсы сухнум юпийн секцияйт рәпитты питсәт. Муй ширн айлат ёх йис культура верәт тәләт, хутыса йилуп ширн нявремәт па айлат ёх рәт ясәңа вәндтәты мосл па па верәт олаңән щәта путәртсы.

Ирина САМСОНОВА

Новьюховат рэт эвэлт

Мәһәма шенк әмәш вәс Тәк кәртән вәдты па ар ол ашколайн рәпитум не Светлана Семёновна Вениаминова (Новьюхова) пида вәйтаныйдты. Лүв ай пура вүш эвәлт увәс мир вәлупсы па рәт ясәң сәмәлдн вәһән тәйдәдә. Мосәң, ши пәты тәм хәнты эвие ашкола етшуптумәд юпийн елды вәндтәйдты Ёмвоша па әхәт Ленинград воша мәһәс. Ши юпийн рәт мұвәда кердәс па ар ол Тәк кәртән рәпитәс.

С.С. Вениаминова

Светлана Семёновна эвәлт уша йис лүв рәт әхләд олаңан. Мет сыры әңкиел Матрёна Степановна па Семён Игнатьевич ащиел олаңәноднитәспутәртты. Колхос пурайн дын ар әр ши пәты пунсәңән. Ащел рәт шенк рәпатайәна вәсәт. Игнат Семёнович Новьюхов щатщәшел Ващдор кәртән вәсәт. Лүв хәт пух па и эви тәйс. Хән колхосәт пүншыйт, ши артән дыв мисләд па довләд шив мәсәдә. Хотәң вой вән кәр шәштын юдта хәшум мисәт тәп-тәп

сәма кәдсәт. Шимәш ай кәртәң әх унтасн колхос тащәңа йис. Ши пурайн мир ата-хәтлә план таруптумән ешәшсәт. Вантә, кәртәң хотәң әх дәтутды әнт омәссәт. Икет, имет, нявремәт имуртән рәпитсәт.

Әңкиел па ащиел иши хотәң вой ар тәйсәңән. Лүң мәр вән па ай әх турн сопәсләсәт, лүң мәр дыв әңкел па ащел пида холпа яңхсәт, эвиет хүд няхәсты па дәтут верты нәтсәт. Муйхотверие иса хошсәл дәшәтты. Матрёна Степановна рәпиттәд күтн хурамәң дәмәтты сухәт әнтәс па эвидал иши шуши мир пурмәсәт верты вәндтәсәд.

Тәм хуятәв нумәсн иса ащиел дая яңхум верәт вәдләт. Семён Игнатьевич дая верәт олаңән шимәд путәртәс. Светлана Семёновна ши тарум дая олаңән нявремәдә па хилыдала ванкүтлди путәртәл. Вадим хилыел пида ащиел вүракәт пида даясум верәт пәхла әкәтсәңән па ши олаңән немәсыя

С.С. Вениаминова вәндтүм нявремәдә пида

вандтупсы дәшәтсәңән. Вантә, ашколайн эвиет па пухиет вудаңдәдә пура верәт немәсыя непека хәншләт, рәт әхләд эвәлт хурәт кәншләт па кина вүдәт. Шиты ай әх күтн анщәшидал па щатыщәшидал дая хәра яңхум верәт нумасәң хәшләт.

С. Вениаминова путәр эвәлт уша йис, вантә, Семён Игнатьевич Новьюхов ащиел хүд ведпәсләты әх күтн ух ләңкәрхәпаипуляңкәща ләңкәр хуята павтыылды. Тәк кәрт тумпийн Пәкәр, Түтлейм тәхетн хотәң әхләд пида вәс. Түтлейм па Пәкәр кәртәң хуши колхос кәщәя рәпитәс. 2006-мит одн рәт әхләд пида енмупавәндтылум кәртәдә яңхсәт. Кашәң әш хәрие, хотые муй па енумты юхәт иса вантсәдал. Вантә, интәм Түтлейм кәртән немхуят ән вәд. Тыв тәп тәта сәма па енмум әх рәт мұвәд вәлемәты юхтыйдләт. Сүмәт вош пүнәдн вәдты итәх әх тәта ведпәсләдәт, рүтьщәләт. Хурамәң тәхийн сәма питум па енмум, нумасн па әрн миом әх арсыр мұвәта мәнсәт.

С. Вениаминова ая вәдмәдн ащиелн сәмәңа тәйсы. Лүң пурайн лүв вән вошәта рүтьщәты китыылды па вән түтәң

хопн лүвәда шенк әмәш вәспусләт па вән Ас хұват мәнты.

Нявремәт вәна ювмел юпийн вәндтәйдсәт па рәпитты пйтсәт.

Светлана Семёновна Ёмвошн па Ленинград вошн нявремәт вәндтәты неңа йис. Ши хурамәң вош күрн муй па пәсты түтәң хопн ар пүш вүншсәлә.

Светлана Семёновна Тәк кәртән ашкола кәщәя вәс, ар ол әвет па пухәт хәнты па рүщ ясәңа вәндтәс. Лүв кәт ясәң яма тәйман, веритәс шуши мир нявремәт тәса вәндтәты. Әвет па пухәт яма хәншсәт па ши тумпийн лыват арсыр айкеләт әкәтты па хәншты верәта хушсәлә. Округнләшәтум кәсупсәта ашкола нявремәт хәншум утләд па китсәдал. Лүв иса пурайн пушхиета нәтәс.

Интәм тәм хәнты имие рүтьшуман вәд па хот кимәдн мұв дәтутәт енмәдтәл.

С. Вениаминова яма рәпитмәд пәты ишәкты непекәтн кәтлуптәсы, вәндтум нявремәдәдн сәмәңа тәйды.

Мұң, газетайн рәпитты әх, нәңәна ястадүв, тәдәңа вәда па шуши мир верәт нявремәт пида елды түвалн.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Түтлейм кәрт

Культура верят яма дэщятман вэлдят

*Манстър воша яңхмемн ма район
кэща ләңкәр не Татьяна Григорьевна Га-
леева пида путартсум, муй ширн шуши
мир культура, рэт ясәң вәндтәты верят
дэщятман вэлдят. Вантэ, дүв культура па
спорт верят тәты тәхет вантман тайл.*

Тәм ванән район
кэщайт рәпитты хотн
немасыя тәхиверсы, шив
луңум ех округ шуши
мират вәлупсы тўвман
рәпитлдат. Лыв непека
хәншсәт, шуши мирят
вәлупсы лавалты шира
муйсәр емәңхәтлдат,
вандтупсәтпа ишимәщ
верят дэщятман вэлдят.
Ши ех ол мәр кат пўш
вән мирхот верәнтлдат.
Тәм одн и мирхот вән кер
тылдың вәс. Па ол шәп пу-
райн кимит мирхот питл.
Щит паты Татьяна Гри-
горьевна неpek хәншәл,
хутыса Манстър район
луваттыйн Концепция
ширн шуши мир вәлупсы
дэщятлы.

Щиты районән ай кер
тылдың сорни ешпи ими
Агафья Александровна
Волдина 80 ола ювумпаты
«Мастер России» немпи
вандтупсы дэщятман вәс.
Вән кер тилдың Шәншвош
па Манстър вошнәнән
Вурна хәтл верәнтсы.
Ши тумпийн товийн Ным

Нярәх кертән Увас мир
кәсупсы дэщятсы. Лўң
пурайн хәнты пурмәсәт
әнтәсты, хәншәң вейт
тыйты семинар мәнәс.
Ши тухалпи Шәншвошн
ай хопәтн кәсупсы вәс.
Ас потты тилдың «Аңки»
ариты-якты емәңхәтл
мәнәс. Ши тухалпи па ар-
сыр мирхотәт, вандтупсәт
па емәңхәтлдат дэщятман
вәсәт.

Татьяна Григорьев-
на эвалт иньшәссум,
әшколайтн нявремәт
хәнты па вухаль ясәңнән
вәндтәдыт муй әнтә?
Юхды дүв лупас, хуты
Манстър районән шуши
мират 409 няврем
вәндтәйлдат, щитхәнтәт,
вухалят па юрнәт. Тәп
Ным Нярәх, Шәншвош
па Вән Аңклум кертәтн
әшколайтән рэт ясәң
па Увас мир литерату-
ра урокнән тәдыйнән.
Шәншвошн шуши мир
36 няврем рэт ясәң па
Увас мират литерату-
ра тумпийн 2-11-мит

Нявремәт рўтыщаты хәрн

классәтн «Судтумие», 5-9-
мит классәтн «Әнтәстут»,
«Вой велпәсләты вер»,
5-11-мит классәтн «Хўд
велпәсләты вер» верәта
вәндтәйлдат. Ным Нярә-
х әшколайн шуши мир
55 няврем иши рэт вухаль
ясәң па вухаль мир лите-
ратура тухалпи 5-11-мит
классәт эвет-ими верәта,
пухәт вой-хўд велпәсләты
верәта, Увас мират куль-
тура вәндтәйлдат. 1-3-мит
классәтн вәндтәйлды
нявремәт «Миснә» тәхия
яңхләт па емәңхәтлдат пу-
райн кертәң мир ещәлт
якләт па арийлдат.

Ши тумпийн па кертәт
әшколайтән әнтәсты,
тыйты, арсыр пурмәсәт

верты хәрәт рәпитлдат,
пухәт Увас мир кәсупсийн
кәсты паты дэщятәйлдат.
Лўң пурайн Манстър вошн
«Хәтл еш» па Шәншвош
хуца «Нюрмәт» немпи
рўт ы щ а т ы х ә р н ә н
рәпитләнән.

Ма иньшәссум,
Шәншвош катра пурмәсәт
лавалты хот паты йилуп
хот омәсды муй әнтә.
Юхды Т.Г. Галеева лупас,
хуты лыв ин тәп йилпатты
вер паты вух тайлдат.

Елды Татьяна Григо-
рьевна ай тәс, муйсәр
йилуп культура хотәт
омәсдыйт. Вантэ, ин Куль-
тура немпи ол паты ар вух
мәнд. Щиты ешавәд Ан-
дра кертән йилуп Культүра
хот пўншды. Манстър
вошн иши каш верты хот
омәсды, щәта дыпийн ка-
тра пурмәсәт лавалты хот,
ариты, нарәсты верәта
вәндтәты әшкола, кини-
кайтлўнәтты хот рәпитты
питлдат. Щит паты арсыр
нарәсты утәт ләтдыйт.
Ши тумпийн Свято-
Троицкой тәрүм хот
йилпатды. Ин нәмәсды,
щи хот пўнәлн манстър
хот омәсты, вантэ, катра
пурайн тәта щимәщ хот
вәс. Мослупты, хуты ши
верят Тәпал вош епархия
ех тәдәт, Манстър район
кэщайт вухн нәтлдат.

Людмила СПИРЯКОВА

Емәңхот нух дэщятды

Г. Волдина Манстър вошн шукшәты
тәхи кәща не

Нефтяник҄т пида д҄хс҄ңа в҄лдүв

**Щиты луп҄с Муравленко вош пит҄рн
в҄ды тащ т҄йты х҄ Иван Леонидович
Мултанов.**

В҄нт шушел вош эв҄лт х҄с километра в҄шн в҄д. В҄ды дав҄лды вер тумпи Иван Леонидович вой па х҄лд велп҄сл҄д. Людмила Владимировна имедпида к҄т няврем енм҄лтл҄ң҄н, щит Валентина па Виталий. Дыв каш҄ң ол то-вийн Когалым воша в҄д҄ң ёх ем҄ңх҄тл҄ юхтыйл҄д҄т. Иван Леонидович щ҄та шуши мир к҄супс҄тн

к҄сл, ҄х҄лд ш҄пи нав҄рл, тынщ҄ң т҄хл.

Дүв лупл, хуты м҄велдн ищи м҄в илпи тащ в҄ты ёх р҄питл҄дт. Дыв к҄т҄лн кашащты непек х҄ншс҄т, м҄та ут х҄ват няфтяник҄т шуши хуят҄та вух сухупт҄л҄т, «буран» немпи т҄т҄ң хоп, бензин па летут҄т л҄тл҄дт.

В҄д҄ң ёх в҄лдупсы

**Нижневартовской район Варьюхан
к҄рт҄н ма х҄нты пил҄ң҄н пида в҄т҄ңа
йисум, щит Галина Ефимовна па Дми-
трий Иосифович Казамкин҄ң҄н. Дыв
в҄нт шушийн в҄ды дав҄дман, вой-х҄лд
велп҄суман в҄лд҄ң҄н.**

Галина Ефимовна в҄нт шушийн енм҄с, щит п҄ты ай пура ол҄дал в҄ш эв҄лт

вой-х҄лд велп҄сл҄д. Т҄м не айдат пурайдн в҄ды ҄х҄лдн яңхты пит҄с. Дүв

Новооганск вошн т҄п х҄лум класс етшупт҄с, щ҄лдта ащел ҄нт҄ма йис, ҄ңкела юдн н҄тты мос҄с па дүв елды в҄ндтыйлты ҄н м҄н҄с.

Дмитрий Иосифович ищи в҄д҄ң ёх семьяйн енм҄с. Дын няд няврем енм҄лтс҄ң҄н, к҄т пух па

к҄т эви. Иосиф в҄н пух҄н 26 ола йис, Геннадий – 24 ола, мет ай эв҄н т҄п 9 ола йис. Эве҄л҄л инт҄м интернатн в҄лд҄ң҄н, в҄ндтыйл҄д҄ң҄н. Пух҄л҄л ҄шкала етшуптум҄н юпийн юхи в҄нт шушия юх҄тс҄ң҄н.

Галина Ефимовна икел пида каш҄ң ол в҄д҄ң ёх к҄супсыя юхтыйл҄д҄ң҄н, в҄ды ҄хл҄тн к҄сл҄ң҄н. М҄в илпи питы вуй в҄ты ҄х пида кашащты непек ҄нт҄йл҄ң҄н, щит п҄ты ҄н н҄тл҄й҄ң҄н. Дмитрий Иосифович яс҄л҄щирн, дыв в҄нт шушел Галина Галактионовна Казамкина р҄т не҄а х҄нш҄ншсы, щит п҄ты нефтяник҄т т҄п дүведа н҄тл҄дт. Ма л҄ңхалум Галина па Дмитрий Казамкин҄ң҄на ям в҄ща яс҄л҄т лупты. Мет ям, хуты пух҄л҄л в҄ды дав҄лды вер елды т҄л҄дт.

**Т҄м лоп҄с
Надежда
НОВЫЮХОВА
л҄щ҄т҄с**

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№24 (3420), 19.12.2014

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467)33-24-02

Ответственный секретарь –
Новыхова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52
E-mail: luima@ugracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ОАО «Издательский дом
«Новости Югры» г. Ханты-
Мансийск, ул. Мира, 46.

Подписано в печать:

по графику 17.12.2014 г.
в 15.00.; фактически
17.12.2014 г. в 15.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж 2210 экз. Заказ 1420.
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.
Свидетельство о
регистрации ПИ №ТУ72-
00796 от 23 января 2013г.
Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.